

3) Η προικοδότηση με "μόρια" για την κατεύθυνση που αποτελεί την 1η επιλογή (και με τα μισά "μόρια" για τη 2η επιλογή).

4) Η ολοσχερής κατάργηση των "δεσμών" (γιατί ένας που έχει ως 1η επιλογή την Ιατρική να μη μπορεί να έχει ως 2η Μαθηματική ή τη Φιλοσοφία;) με ταυτόχρονη καθιέρωση συντελεστών για τους βαθμούς των μαθημάτων που είναι σημαντικότερα για την επιλεγόμενη κατεύθυνση είναι ασυγκρίτως προτιμότερη. Πρέπει κάποτε να συνειδητοποιηθεί ότι οι "δέσμες" αποτελούν προκρούστεια κλίνη, επί της οποίας ψαλιδίζονται οράματα και θεμιτές φιλοδοξίες της νέας γενιάς.

Πριν απ' όλα αυτά όμως χρειάζεται ένα minimum σοβαρότητας και συναίσθησης ευθύνης προς τη νέα γενιά. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός πρέπει να γίνει υποχρεωτικό μάθημα της Μέσης Παιδείας και μάλιστα να εξετάζεται (και με υψηλό συντελεστή!) στις εισαγωγικές εξετάσεις.

Η Τραγωδία της Επετηρίδας

Για να γίνει σωστό και εποικοδομητικό μάθημα δεν αρκεί το ενδιαφέρον των μαθητών. Απαιτείται ικανότητα και ζήλος εκ μέρους και των καθηγητών. Δυστυχώς το υπάρχον σύστημα προσλήψεων καθηγητών Μέσης Εκπαιδευσεως μόνο αυτό δεν εξασφαλίζει. Ενίοτε μάλιστα δεν εξασφαλίζει ούτε καν την ύπαρξη καθηγητών.

Τι εξασφαλίζεται με την Επετηρίδα; Το ότι οποιοσδήποτε πτυχιούχος (ανεξαρτήτως ικανοτήτων) διορίζεται τελικά (αν ζήσει μέχρι τότε) διδάσκαλος Στοιχειώδους ή καθηγητής Μέσης Εκπαιδευσεως. Επιπλέον δε:

1) Όταν επιτέλους διορισθεί, μπορεί να έχει ξεχάσει τις γνώσεις που είχε ως πτυχιούχος.

2) Η ηλικία του νεοδιοριζόμενου είναι τέτοια ώστε ο νεοδιοριζόμενος να έχει αποκτήσει ήδη οικογένεια, υποχρεώσεις και συνήθως κάποια άλλη εργασία. Αυτά σε συνδυασμό με το απομεμακρυσμένο της νέας του θέσης και τις εξευτελιστικές αποδοχές, τον κάνουν συνθησάτα να αρνείται το διορισμό του. Έτσι φθάνουμε στο (ελληνικό) «θαύμα» του να υπάρχουν συγχρόνως και κατάλογος 15ετούς αναμονής και κενές θέσεις (που καλύπτονται με τη

βοήθεια της άλλης σπουδαίας εφεύρεσης των «αναπληρωτών», μετά όμως από πάροδο μηνών από της ενάρξεως του σχολικού έτους).

3) Οι θέσεις του διδασκάλου ή καθηγητού Μέσης Παιδείας να είναι οι μόνες δημόσιες θέσεις που δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία να καταλαμβάνονται μετά από διαγωνισμό ή επιλογή. Τόσο ανάξιος λόγου λοιπόν τις θεωρούν;

Είναι αξιοπερίεργη έως γελοία η θέση των περιφίμων συνδικαλιστών της ΟΛΜΕ «κάτω τα χέρια από την επετηρίδα» και η ταυτόχρονη αξίωσή τους για μισθολογικές αυξήσεις των καθηγητών. Βάσει ποιων υποτιθέμενων προσόντων δικαιούνται μεγαλύτερων απολαυών από τους επίσης πτυχιούχους λοιπούς δημοσίους υπαλλήλους; Φυσικά η θέση μας περί καταργήσεως της Επετηρίδας δεν σημαίνει ότι θα αντικατασταθεί με το συνήθως εφαρμοζόμενο ρουσφετολογικό σύστημα της προσλήψεως προσωρινών καθηγητών, που θα μονιμοποιούνται μετά 4ετίαν.

Η μόνη λογική και δίκαιη πρόταση θα ήταν η διενέργεια Πανελληνίων Εξετάσεων (κατά τα πρότυπα των εισαγωγικών), όπου οι υποψήφιοι θα όριζαν με σειρά προτιμήσεως τις εκπαιδευτικές περιφέρειες, στις οποίες σκοπεύουν πράγματι να υπηρετήσουν, εφόσον επιτύχουν. Η μικρή τους ηλικία θα εξασφαλίζει τη διάθεση να διορισθούν σχεδόν οπουδήποτε, καθώς και το ζήλο για τη δουλειά τους. Ο αξιωματικός τρόπος διορισμού τους, σε συνδυασμό με το συνακόλουθο αξιόλογο επιστημονικό τους επίπεδο θα δικαιολογεί και αυξημένες αποδοχές, ανάλογες τουλάχιστον με εκείνες των καθηγητών των ΤΕΙ.

Ο Descartes, στην εισαγωγή του μνημιώδους έργου του *Περί Μεθόδου Λόγος* αναφέρει: «Η ορθοφροσύνη (le bon sens, αυτό που συνηθίζουμε να ονομάζουμε «κοινή λογική») είναι το καλύτερο μοιρασμένο αγαθό στον κόσμο. Ο καθένας θεωρεί ότι την διαθέτει σε πλήρη επάρκεια».

Η αναβάθμιση της παιδείας ασφαλώς δεν χρειάζεται υπέρογκα έξοδα. Χρειάζεται στοιχειώδεις θάρρος και προπαντός κοινή λογική. Μήπως όμως η ίδια η κοινή λογική (που σε τελευταία ανάλυση δεν είναι παρά

η σωστή και με επίγνωση ιεράρχηση των αξιών) είναι κατεξοχήν θέμα παιδείας;

1. *Ο Πολίτης*, τ. 27, Δεκ. 1987
και *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 1989

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

της **Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ σαράντα χρόνια από τη νύχτα κατά την οποία ο ελληνισμός της Πόλης, ανυπεράσπιστος, πέρασε τραγικές στιγμές βλέποντας να κινδυνεύει η ζωή του, να καταστρέφεται η περιουσία του και να βεβηλώνονται αυτά που θεωρούσε ιερά και όσια. Η μνήμη των θυμάτων και των καταστροφών τιμήθηκε από τον τύπο και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ωστόσο δεν έγινε καμία υπόμνηση για το θετικό ρόλο, τον οποίο έπαιξε αυτός ο ελληνισμός στην εξέλιξη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τον οποίο είχαν προβλέψει οι Τούρκοι εκείνης της περιόδου.

Στις 29 Μαΐου 1453 η βυζαντινή πρωτεύουσα έπεσε ύστερα από μια σχετικά μακρόχρονη πολιορκία, στο διάστημα της οποίας οι Κωνσταντινουπολίτες έδειξαν πως ήταν αποφασισμένοι να αντισταθούν ως το τέλος με θάρρος κι αυταπάρηση. Γι' αυτό και, όταν υπέκυψαν, έχασαν, σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο, κάθε δικαίωμα προσωπικής ελευθερίας και περιουσίας. Δηλαδή αιχμαλωτίστηκαν όλοι τους από τα εχθρικά στρατεύματα, για να πουληθούν ως δούλοι στα σκλαβοπάζαρα της τουρκικής επικράτειας, και η περιουσία τους λεηλατήθηκε ενώ η γη με τα δημόσια κτίσματα και με όλα τα σπίτια, μεγάλα και μικρά, περιήλθε στην κατοχή του σουλτάνου.

Η Κωνσταντινούπολη είχε ήδη υποστεί δύο τουρκικές πολιορκίες. Η πρώτη έγινε ανάμεσα στα έτη 1396-1401 και, εξαιτίας της διάρκειάς της, που έφερε πείνα, εξαθλίωση κι απελπισία, πολλοί κάτοικοι έφυγαν λαθραία κι αναζήτησαν νέα πατρίδα ακόμα και σε τουρκοκρατούμενα εδάφη. Όταν λύθηκε η πολιορκία, η πόλη είχε πάψει να είναι

μεγαλούπολη. Η δεύτερη έγινε το 1422 και διήρκεσε τρεις περίπου μήνες αλλά οι επιπτώσεις που είχε δεν ήταν εξίσου βαριές. Και οι δύο αυτές πολιορκίες είχαν γίνει μόνο από τη στεριά. Οι Κωνσταντινουπολίτες μπορούσαν να επικοινωνούν με τον έξω κόσμο και να αναφεοδιάζονται από τη θάλασσα. Το 1453 η πολιορκία έγινε από στεριά και θάλασσα και ίσως το μοιραίο τέλος να οφειλεται κυρίως στο δεδομένο αυτό.

Από το 1430 πάντως, η Πόλη ήταν μία πρωτεύουσα χωρίς ενδοχώρα κι αποτελούσε μία νησίδα περικυκλωμένη από τουρκοκρατούμενα εδάφη, καθώς οι Τούρκοι ήταν ήδη κυρίαρχοι της Θράκης και της Μικράς Ασίας. Μόνο μερικές πόλεις στην ακτή της σήμερα βουλγαρικής Μαύρης Θάλασσας, όπως η Μεσημβρία, η Αγχίαλος και μερικές άλλες, καθώς και της Θάλασσας του Μαρμαρά, η Σηλύβρια οι Επιβάτες κ.ά, ανήκαν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Όμως η συρρικνωμένη αυτή αυτοκρατορία διατηρούσε με τρόπο αξιοθαύμαστο το γόητρό της επειδή στα μάτια του δυτικού κόσμου αποτελούσε το προπύργιο της χριστιανοσύνης απέναντι στους μουσουλμάνους. Παρά την εχθρότητα που χώριζε το ρωμαιοκαθολικό κόσμο από το βυζαντινό, ο πάπας και οι διάφοροι ηγεμόνες της Ευρώπης βρίσκονταν συχνά υποχρεωμένοι να εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για την τύχη του Βυζαντίου.

Επιπλέον, παρά την παρακμή της, η βυζαντινή πρωτεύουσα, χάρη στη γεωγραφική θέση της, ανάμεσα στη Μαύρη Θάλασσα και τη Μεσόγειο, εξακολουθούσε να διατηρεί την εμπορικο-οικονομική σημασία της, δηλαδή να αποτελεί κέντρο διεθνών συναλλαγών, στο οποίο συγκεντρώνονταν ποικίλα εμπορεύματα από ολόκληρο τον κόσμο. Τους τελευταίους αιώνες υπήρχε στην άλλη ακτή του Κερατίου Κόλπου, η γενουατική αποικία του Γαλατά, το Πέρα, τα τελωνεία της οποίας είχαν υψηλότερα έσοδα από τα αντίστοιχα της βυζαντινής πρωτεύουσας. Οι Γενουάτες παρέδωσαν την πόλη αυτή ειρηνικά στο σουλτάνο την επομένη της Άλωσης. Οι κάτοικοι της δεν έπαθαν τίποτε και ο σουλτάνος τους παραχώρησε αυτονομία.

Αλλά και στην Κωνσταντινούπολη ο σουλ-

τάνος δεν εφάρμοσε τον ισλαμικό νόμο σε όλη του την έκταση. Καθώς γνώριζε καλά τη σπουδαιότητα της πόλης, φιλοδοξούσε να την καταστήσει το γρηγορότερο πρωτεύουσα του κράτους του. Αμέσως μετά την Άλωση δήλωσε πως ο θρόνος του θα ήταν πια στημένος στην Konstantiniyie, όπως την αποκαλούσαν οι τότε μορφωμένοι Τούρκοι σύμφωνα με την ισλαμική παράδοση, αφήνοντας την ονομασία Ισταμπούλ για τα λαϊκότερα στρώματα. Στην πραγματικότητα πρωτεύουσα παρέμεινε επί δέκα ακόμα περίπου χρόνια η Αδριανούπολη γιατί η Πόλη, ερημωμένη και καταστραμμένη, δεν ήταν κατοικήσιμη. Ο σουλτάνος παρότρυνε τους υψηλούς αξιωματούχους του να εγκατασταθούν σ' αυτή και φρόντισε να επισκευασθούν τα τείχη και να ανεγερθούν καινούργια κτήρια.

Κυρίως όμως κατέβαλε προσπάθειες για τον επανοικισμό της φροντίζοντας να συγκεντρώσει σ' αυτήν κατοίκους με πείρα στον αστικό βίο. Αναγκαστικά τους επέλεξε ανάμεσα στους ελληνικούς πληθυσμούς που, σε αντίθεση με το μεγάλο μέρος των Τούρκων, διέθεταν τέτοια πείρα. Για το σκοπό αυτό εξαγόρασε ο ίδιος αιχμαλώτους και τους εγκατέστησε στην Πόλη. Κάλεσε παλιούς Κωνσταντινουπολίτες, που ζούσαν σε άλλες πόλεις, να επιστρέψουν στον τόπο τους και μάλιστα τους πρόσφερε ορισμένες διευκολύνσεις. Υποχρέωσε να μετοικήσουν στην Κωνσταντινούπολη πληθυσμοί από διάφορες ελληνικές περιοχές, όπως την Αίνο, τη Λέσβο, την Πελοπόννησο, την Τραπεζούντα. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα τους παραχώρησε φορολογικές απαλλαγές. Μολονότι η πολεμική αντίσταση των Κωνσταντινουπολιτών, που είχε προηγηθεί, του επέτρεπε τη δήμευση όλων των εκκλησιών, άφησε αρκετές εκκλησίες στα χέρια των ορθοδόξων για να τους προσελκύσει στην έρημη Πόλη. Τέλος, αποφάσισε την επανίδρυση του Ορθόδοξου Πατριαρχείου κι αυτό ήταν πολιτική πράξη διπλής σημασίας. Κατ' αρχήν το Πατριαρχείο, που επανιδρύθηκε έξι περίπου μήνες μετά την Άλωση, αποτελούσε αναμφίβολα πόλο έλξης για την προσέλευση των ορθοδόξων στην παλαιά βυζαντινή πρωτεύουσα. Ο πρώτος πα-

τριάρχης της τουρκοκρατούμενης Κωνσταντινούπολης ήταν ο Γεννάδιος Σχολάριος. Η επιλογή του έγινε χάρη στη μεσολάβηση ορισμένων πλούσιων και ισχυρών Ελλήνων, που ήταν στην υπηρεσία του σουλτάνου, στην Αδριανούπολη. Ο νέος πατριάρχης είχε διατελέσει μέσα στην πολιορκημένη Κωνσταντινούπολη αρχηγός της ανθενωτικής παράταξης, δηλαδή αυτής που αντιστεκόταν στην ένωση της ορθόδοξης με τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία κάτω από τον πάπα. Κατά δεύτερο λοιπόν λόγο, η κατάληψη του πατριαρχικού θρόνου από ένα δεδηλωμένο ανθενωτικό τερμάτιζε οριστικά τις επαφές του βυζαντινού κόσμου με τη Ρώμη και συνεπώς έσβηνε και την τελευταία μάταιη ελπίδα σχετικά με την αποστολή κάποιας στρατιωτικής δύναμης από τη δυτική Ευρώπη εναντίον των Τούρκων.

Τέλος, ο σουλτάνος διατήρησε την αρχική πολεοδομική μορφή της Κωνσταντινούπολης, η οποία, μολονότι είχε καταστεί η πρωτεύουσα του ισχυρότερου ισλαμικού κράτους, εξακολουθούσε να έχει τη διαρρύθμιση μίας ρωμαϊκής πόλης. Μόνο τα τζαμιά – και ιδιαίτερα οι μιναρέδες τους – αλλοίωσαν κάπως την όψη της. Στα περίχωρά της ιδρύθηκε από τους Τούρκους μία δορυφορική πόλη με βάση τις απαιτήσεις της ισλαμικής πολεοδομίας, το Eyub, που είχε ως επίκεντρο τον τάφο ενός Άραβα, συντρόφου του προφήτη Μωάμεθ, ο οποίος σκοτώθηκε στο διάστημα μιας εκστρατείας εναντίον της βυζαντινής πρωτεύουσας τον έβδομο αιώνα.

Έτσι, με βάση τις ανάγκες του οθωμανικού κράτους, τις οποίες είχε αντιληφθεί σωστά ο σουλτάνος, ο ελληνισμός, μετά την απογύμνωση και την αιχμαλωσία, ξαναβίωσε στην Πόλη για να συντελέσει αποφασιστικά στη διαμόρφωση της νέας ισλαμικής πρωτεύουσας και να παίξει κατά κοινή ομολογία πρωταρχικό ρόλο στην οικονομική εξέλιξη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Τέλος, για να αποτελέσει αργότερα τη δίαυλο για την εισαγωγή των νέων πολιτισμικών ρευμάτων, που ξεκίνησαν από την φωτισμένη δυτική Ευρώπη και είχαν καταστεί αναγκαία στον οθωμανικό κόσμο. Όμως η δυναμική και δημιουργική παρουσία του δεν εκτιμήθηκε όσο της άξιζε από τους νεώτερους Τούρκους.